2378 ـ مهریهٔ حقی است ثابت برای زن

سوال

می‌خواهم بدانم نظر اسلام دربارهٔ مهریه چیست؟ آیا اسلام اجازه می‌دهد مهریه پرداخت شود یا آن را گناه می‌داند؟ و اگر مهریه دادن اشتباه است کسی که قبلا مهریه گرفته باید با آن چه کند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

مهریه در اسلام یکی از حقوق زنان بر عهدهٔ همسران آنان است که آن را کاملا حلال دریافت می‌کنند به خلاف آن‌چه در برخی سرزمین‌ها رایج است و گمان می‌کنند که زن حق گرفتن مهریه ندارد. ادلهٔ وجوب دادن مهریه به زنان بسیار است، از جمله:

وَآتُواْ النِّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً [نساء: ۴]

(و مهر زنان را به عنوان هدیه‌ای از روی طیب خاطر به ایشان بدهید).

ابن عباس دربارهٔ کلمهٔ نحله در این آیه می‌فرماید: یعنی مهریه.

ابن کثیر ـ رحمه الله ـ دربارهٔ معنای سخن مفسران در مورد این آیه می‌گوید: واجب است که مرد حتما مهریه را به زن بدهد و این‌که پرداخت مهریه از روی طیب خاطر باشد.

الله تعالی می‌فرماید:

وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَءَاتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا(20) وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا [نساء: ۲۰ ـ ۲۱]

(و اگر خواستید همسری [دیگر] به جای همسر [پیشین] خود بستانید و به یکی از آنان مال فراوانی داده باشید چیزی از او پس مگیرید. آیا می‌خواهید آن [مال] را به بهتان و گناه آشکار بگیرید (۲۰) و چگونه آن [مهر] را می‌ستانید با آن‌که از یکدیگر کام گرفته‌اید و آنان از شما پیمانی استوار گرفته‌اند؟).

ابن کثیر ـ رحمه الله ـ می‌گوید: یعنی اگر کسی از شما خواست از همسرش جدا شود و با زنی دیگر ازدواج کند از مهریه‌ای که به همسر قبلی‌اش داده چیزی برندارد حتی اگر مال بسیار فراوانی باشد... زیرا مهریه در برابر کام گرفتن است و بر همین اساس است که الله تعالی می‌فرماید: وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ و منظور از پیمان استوار همان عقد ازدواج است.

و از انس بن مالک ـ رضی الله عنه ـ روایت است که عبدالرحمن بن عوف به نزد رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ آمد در حالی که بر وی اثری از زردی (خوش بویی) بود. پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ از وی دربارهٔ آن پرسید، پس ایشان بیان کرد که با زنی از انصار ازدواج کرده. فرمود: چقدر به او [مهریه] داده‌ای؟ گفت: هم وزن دانه [خرمایی] از طلا. رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمود: پس غذای عروسی بده اگر چه یک گوسفند باشد به روایت بخاری (۴۷۵۶).

مهریه حق خود زن است، بنابراین پدرش و نه کسی دیگر حق ندارد چیزی از آن بردارد مگر آن‌که با رضایت خود زن باشد. ابوصالح می‌گوید: مردان [در جاهلیت] هر گاه دخترشان ازدواج می‌کرد مهریهٔ او را برای خود برمی‌داشتند، پس الله آنان را از این کار نهی کرد و آیهٔ وَآتُواْ النِّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً نازل شد. (تفسیر ابن کثیر).

همین‌طور اگر زن با رضایت مقداری از مهریه را به همسرش بخشید برای او جایز است که آن را بردارد، چنان‌که الله تعالی می‌فرماید:

فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا [نساء: ۴]

(پس اگر به میل خودشان چیزی از آن را به شما واگذار کردند آن را حلال و گوارا بخورید).

والله تعالی اعلم